

Kytice

- Autor: Karel Jaromír Erben
- Literární žánr: balada
- Literární druh: lyriko-epika
- Časoprostor: čas není určený (možná 19. století), jezero, vesnice, hřbitov, les...
- Kontext autorovy tvorby: 19. století
- Kompozice: chronologická, 13 balad, básně řazeny zrcadlově

Životopis autora

- Básník, historik, spisovatel, právník, překladatel a sběratel lidových písní a pohádek
- Představitel literárního romantismu
- V mládí se seznámil s Františkem Palackým a Karlem Hynkem Máchou
- Sbíral lidové písně, pohádky, pověsti (české i slovanské)
- Zakladatel moderní české balady
- Na Kytici pracoval 20 let

Formální znaky

- Důraz na city, fantazii; subjektivní vztah ke skutečnosti, realitě
- Individualismus; kladl důraz na tvůrčí svobodu jedince
- Výjimečné prostředí (temné, hluboké lesy)
- Obliba poezie

Básně seřazené dle pořadí v knize

Kytice, Poklad, Svatební košile, Polednice, Zlatý kolovrat, Štědrý den, Holoubek, Záhořovo lože, Vodník, Vrba, Lilie, Dceřina kletba, Věštkyně

Témata, motivy

- Často se zde objevuje otázka mezilidských vztahů, hlavní je vina a trest
- Za každý špatný čin přichází trest, vztahy mezi matkou a dětmi

Kytice + věštkyně – motiv národního smutku a naděje, národně buditecké poselství

Poklad + Dceřina kletba – motiv mateřské viny, matka a dítě

- Poklad: kvůli penězům zapomněla na své děti
- Dceřina kletba: narušený vztah mezi matkou a dcerou

Svatební košile + Vrba – vztah mrtvých k živým

- Svatební košile: motiv oblíbený u autorů této doby, přílišné lpění na mrtvém člověku
- Vrba: zoufalý čin manžela díky němuž zabil svou ženu (pokácel vrbu)

Polednice + vodník – nadpřirozené bytosti

- Polednice: matka omylem udusí své dítě o které má strach
- Vodník: dcera je dvakrát potrestána

Zlatý kolovrat + Záhořovo lože – zaměřeny na vinu a vykoupení, velkou roli zde hraje pokání

Štědrý den + Holoubek – základní motiv láska a smrt

Lilie – dodělána dodatečně

Postavy

Většinou hlavní roli hrají ženy, dívky, kladné, slušné, poctivé, početné

Jazykové prostředky

- psáno stručně, jasně, věcně
- výrazný rým, přirovnání, apostrofy, živé dialogy

Tropy a figury

- Epiteton (vraném bujném koni), personifikace (vesele podkovičky zvoní), metafora
- Epizeuxis (klop, klop, klop), inverze (na vraném bujném jede koni)

Obsah balad

Kytice

Je o smrti matky, které se zželelo svých nešťastných dětí, a proto sestoupila do drobného kvítku, který děti nazvaly podle matčina dechu mateřídouška. Děti byly hned šťastnější, chodily k matčině hrobu a vzpomínaly na svou matku.

Poklad

Matka na velký pátek spěchá na mši, když narazí na vchod do jeskyně plné zlata, stříbra a jiného bohatství, je tím tam okouzlena, že chce víc a víc, zapomene na své dítě, a stále ho přemlouvá, aby ještě chvíli počkalo, nakonec se vchod zavře i s dítětem. Až za rok se vchod znovu otevře a matka se shledá se svým dítětem, bohatství už ji dál nezajímá.

Svatební košile

Mladá dívka se v noci modlí k obrázku Panny Marie a naříká, že ztratila rodiče i sourozence. Také myslí na svého milého, který se stále nevrátil z vojny. Během tříletého čekání šije svatební košile. Prosí Pannu Marii, aby jí zkrátila život. V ten moment klepe na okno její milý, který ji odvede na hřbitov. Na hřbitově ji chce vzít s sebou do hrobu. Dívka unikne nebezpečí do márnice, kde odříkává modlitby, které ji zachrání před mrtvými. Příběh končí, když se dívka ráno probudí s bílými vlasy a košile jsou rozházené po hřbitově.

Polednice

Matka se zlobí na svého plakajícího chlapečka a zavolá na něj polednici. V tu ránu se otevrou dveře a po chlapečkovi se začne sápat děsivá stařena. Matka dostane o svého syna strach a začne jej k sobě tisknout. Když se vrátí otec domů, najde matku v mrákotách, s udušeným synem v náručí.

Zlatý kolovrat

Mladý pán (šlechtic) se zamiluje do dívky, kterou náhodně potká při lovu. její matce nařídí, aby ji dovedla na zámek babice a její druhá dcera však Dorničce štěstí závidí, a tak ji v lese zabijí, usekají končetiny a vypíchnou oči. Vše je prozrazeno poté, co ji najde dědeček, za zlatý kolovrat, kužel a přeslici vymění Dořiny údy a ji oživí. Její zlá sestra je prozrazena, když začne na zlatém kolovratu příst.

Štědrý den

Dvě mladé dívky Hana a Marie se na Štědrý den vydaly prosekat ledy na jezeře, aby zjistily, jaká je čeká budoucnost. Hana se viděla se švarným Václavem, Marie spatřila jen rakev a kostel. Do roka se vše vyplnilo, Hana se vdala, Marie zemřela.

Holoubek

Mladé ženě zemře muž, ona však velmi brzy přestane truchlit a vezme si jiného muže. Holoubek, který sedává na dubu nad nebožtíkovým hrobem, vrká tak žalostně, že ženě vinu připomene a ta spáchá sebevraždu – utopí se v řece.

Záhořovo lože

Mladý poutník potká na své cestě do pekla zlosyna Záhoře, který zabil mnoho lidí. Záhoř jej nechá projít jen díky tomu, že mu poutník slíbí, že mu přijde říct, co v pekle viděl a slyšel. Po roce se poutník vrací a vypravuje, že ďábel, který sepsal smlouvu s jeho otcem a tím poskrnul duše i všech svých potomků, odmítl vydat tuto smlouvu, a tak jej musel Satan (vládce pekel) mučit. Nejprve v pekelné koupeli, pak s pekelnou děvou, a nakonec ho rozkázal dát na Záhořovo lože. Záhoře to vyděsí, prosí za odpuštění a ptá se poutníka, jak odčinit své hříchy. Ten vezme jeho kyj z jabloně, zarazí jej do skály a přikáže mu, aby u něj klečel a prosil za odpuštění, má na něj počkat. Poutník se až jako starý muž vrací po 90 letech, aby oba se Záhořem konečně dosáhli klidu a jako dvě bílé holubičky se vznesou na nebesa.

Vodník

Mladé děvče neuposlechne svou matku, a je vtažena do vodního světa. Následně se stává Vodníkovou ženou, a narodí se jí dítě.

Vrba

Sepětí mladé ženy s vrbou, když vrbu její manžel pokácí, žena umírá, muž dá z jejího dřeva vyrobit kolébku, aby bylo jejich dítě stále s matkou.

Lilie

Mladou dívku pochovají do lesa. Na jejím hrobě rozkvetne bílá lilie, kterou si dá bohatý pán přesadit do své zahrady. Když zjistí, že dívka v noci žije, vezme si ji za ženu. Jednou musí odjet ke králi, a tak svěří svou ženu své matce do péče. Ta však na lilii pustí světlo a tím zahubí jak lilii, tak mladou ženu.

Dceřina kletba

Dcera na oprátce vyčítá matce smrt svého dítěte, které zabila kvůli ní, neboť ji matka všechno dovolila a ona přišla do jiného stavu ještě před manželstvím. Před smrtí pak vyřkne nad matkou kletbu místo rozloučení.

Věstkyně

Věstkyně, která předpovídá budoucnost českého národa. Balada vlastenecká.